

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

ניתן ביום 14 מאי 2017

המערער

ישראל מילוא

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי

לפני: הנשיא יגאל פליטמן, השופטת רונית רוזנפלד, השופטת נטע רות
נציג ציבור (עובדים) מר ראובן רבינוביץ, נציגת ציבור (מעסיקים) גב' אושיק פלר

בשם המערער – עו"ד עדי פוקס
בשם המשיב – עו"ד רויטל חן ועו"ד כרמית נאור

פסק דין (מותר לפרסום על פי החלטה מיום 25.3.2021)

הנשיא יגאל פליטמן

פתח דבר

1. השאלה העומדת להכרעתנו הינה האם תגמולים חודשיים מביטוח פרטי, בשל אובדן כושר עבודה, הינם הכנסה החייבת בדמי ביטוח? העניין הובא לפנינו במסגרת ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בתל אביב יפו (ב"ל 5727-09; השופט יצחק לובוצקי).

המסכת העובדתית

2. להלן העובדות הרלבנטיות לערעור, כפי העולה מכלל החומר שלפנינו:
- א. למערער, יליד שנת 1946, הכנסה חודשית מפנסיה בגין עבודתו בעבר כסגן ראש עיריית כפר סבא. החל משנת 1990 סווג המערער כעובד עצמאי. במסגרת עיסוקו כעצמאי, החל משנת 1996, רכש המערער פוליסה פרטית בחברת הפניקס בע"מ מפני אובדן כושר עבודה (להלן - הפוליסה).
- ב. בשנת 2000 אובחן המערער כסובל ממחלת הסרטן באחת מריאותיו וכתוצאה מכך עבר בחודש 8/00 ניתוח לכריתת ריאה. בהתאם לתנאי הפוליסה והחל משנת 2001, מאחר שנשלל מהמערער כושר עבודתו בשיעור של 75% לפחות, קיבל המערער תקבולים מחברת הפניקס בגין אובדן כושר עבודה, וזאת עד הגיעו לגיל פרישה.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

- ג. בשל מחלתו, נקבעה למערער נכות רפואית צמיתה בשיעור 100%, לפי פקודת מס הכנסה [נוסח חדש], החל משנת 2000.
- ד. ביום 7.2.2007 שלח המוסד לביטוח לאומי (להלן - **המוסד** או **המוסד לביטוח לאומי**) למערער 'הודעת הפרשי שומה', לפיה על המערער לשלם יתרות דמי ביטוח בגין שנים 2003-2006.
- ה. בין הצדדים התנהלה מסכת התכתבויות שבסופה למעשה קיבל המוסד, במכתבו מיום 20.6.2007, את עמדת המערער, לפיה אין עליו לשלם את דמי הביטוח בגין הכנסותיו מהפוליסה עבור השנים 2003-2006.
- ו. בחלוף שנתיים, ביום 2.2.2009, קיבל המערער מכתב מהמוסד, המפנה לסעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי (להלן - **החוק** או **חוק הביטוח הלאומי**), בו נרשם כי הכנסה מפנסיה מוקדמת לרבות קצבה המשולמת בשל נכות או אובדן כושר עבודה חייבת בתשלום דמי ביטוח.
- ז. בין הצדדים התנהלה מסכת התכתבויות נוספת, בה טען המערער כי סעיף 345 לחוק אינו חל. מאחר שתשלומי הפוליסה אינם בבחינת פנסיה מוקדמת.
- ח. ביום 18.3.2009 נשלח למערער מכתב המוסד, אשר הפנה לסעיף 3(א) לפקודת מס הכנסה, בו נרשם כי יש לראות את תשלום חברת הביטוח כהכנסה החייבת על פי סעיף 2(5) לפקודת מס הכנסה.
- ט. המערער פנה למוסד בתשובה. בטרם הגיע מענה המוסד, החל המוסד לנקוט כנגד המערער בהליכי אכיפה וגבייה, ובכלל זה הטלת עיקולים.
- י. ביום 26.5.2009 נשלח למערער מענה המוסד באשר לחיובו בדמי ביטוח בגין הכנסותיו מאבדן כושר עבודה, בו נרשם כי מדובר בהכנסה חייבת מכוח סעיף 2(1) לפקודה.
- יא. במכתב המוסד מיום 29.8.2009 דרש המוסד מהמערער תשלום דמי ביטוח בשל הכנסה מפוליסה גם עבור שנת 2008.
- יב. החל מיום 1.4.2010 הוכר המערער כנכה לפי פרק ט' לחוק הביטוח הלאומי, הזכאי לקצבת נכות מלאה.
- יג. תגמולי הביטוח הפרטי, בגין אבדן כושר עבודה, שולמו למערער עד הגיעו לגיל 65, היינו עד ליום 11.12.2011.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

על רקע האמור, הגיש המערער תביעתו נגד המוסד על הדרישה לחייבו בדמי ביטוח בשל הכנסתו מפוליסה פרטית בגין אבדן כושר עבודה, עבור שנים 2007-2008.

ההליך בבית הדין האזורי ופסק דינו

3. במסגרת ההליך בבית הדין האזורי, הגיש המוסד תעודת עובד ציבור בה הובהר כי המוסד החליט לחזור בו מהחלטתו לוותר על חיוב הכנסת המערער בדמי ביטוח עבור תגמולי הפוליסה בשנים 2003-2006, וכי לאחר חישוב מחדש עומד חיוב המערער על סך של 66,778 ש"ח. לאור הודעת המוסד, הורה בית הדין האזורי, בהחלטתו מיום 10.1.2012, כי הדיון יתייחס לשנים 2003-2008, על מנת לייתר פתיחת הליך נוסף נגד המוסד לביטוח לאומי.

4. **בית הדין האזורי פסק כי** הקצבה שקיבל המערער מחברת הביטוח בגין אבדן כושר עבודה, חייבת בתשלום דמי ביטוח בגין התקופה שבמחלוקת, מכוח סעיף 345(א) לחוק. נקבע כי יש לראות בהכנסה מ"ביטוח מפני אבדן כושר עבודה", המוזכרת בסעיף 3(א) לפקודה כהכנסה לפי סעיף 2 לפקודה. בית הדין הבהיר כי הוראת סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי אינה חלה במקרה זה, שכן אין חולק כי אין מדובר בסעיף בתגמול אחר המשתלם "מכוח חיקוק או הסכם עבודה לעובד או למי שהיה עובד". בית הדין האזורי דחה טענת המערער לפיה הכנסתו פטורה מדמי ביטוח מכוח סעיף 350(א)(7) לחוק הביטוח הלאומי, בהסתמך על הוראת סעיף 9(5) לפקודת מס הכנסה לפיה הכנסה מיגיעה אישית של נכה פטורה ממס. זאת מן הטעם כי אין מדובר בהכנסה מיגיעה אישית. בית הדין ציין כי סעיף 350(א)(7) נוסף בשנת 2008 וממילא לא חל על חוב המערער בגין שנים 2003 - 2007.

5. טענת המניעות שהעלה המערער, כנגד חזרת המוסד בו מהחלטתו לבטל את חיוב המערער בתשלום דמי ביטוח בהתייחס לשנים 2003-2006 – נדחתה. נקבע כי המוסד אינו מוסמך למחוק חוב וכי חוק ההתיישנות אינו חל על חוב דמי ביטוח למוסד. בית הדין הדגיש כי העובדה שהחוב שנוצר בשנים 2003-2006 נמחק על ידי המוסד, ככל הנראה בטעות, ובהמשך לאחר

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

התייעצות עם הגורמים המוסמכים במוסד, הועלתה בשנית הדרישה לתשלומי - אינה מונעת מהמוסד את הזכות לשוב ולתבוע את החוב מהמערער. עם זאת, היות והמערער הסתמך בתום לב על החלטת המוסד לפיה חובו נמחק בגין שנים 2003-2006, ורק עם התקדמות ההליך שב המוסד ועמד על דרישתו לחייב את המערער בדמי ביטוח בגין שנים אלו, מצא בית הדין האזורי להשית דווקא על המוסד את הוצאות ההליך וחייב המוסד בהוצאות משפט בסך של 3,500 ש"ח. מכאן הערעור שלפנינו.

הערעור

לוח טענות המערער

6. בעמדת המוסד נפלו סתירות. המוסד מנסה לתמוך טענותיו בסעיפים שונים בפקודה אשר שוללים זה את זה. לא ניתן להטיל חוב דמי ביטוח לאומי מכוח סעיף 345(א) לחוק על הכנסות שמקורן בסעיף 3(א) לפקודה. שכן, סעיף 3(א) לפקודה אינו נמנה על רשימת מקורות ההכנסה המפורטים בסעיף 345(א) לחוק הביטוח הלאומי. סעיף 3(א) לפקודת מס הכנסה הינו מקור עצמאי ונפרד. אין מקום לטענה לפיה סעיף 3 לפקודה הינו סעיף פרשנות למקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה. שכן, סעיף 1 קובע כי מקורות ההכנסה אינם מצויים רק בסעיף 2 לפקודה אלא גם בסעיף 3 לפקודה.

7. לטענת המערער, לו חפץ המחוקק להטיל דמי ביטוח לאומי על תגמולי ביטוח פרטי מפני אובדן כושר עבודה שמקורן בס"ק 3(א) לפקודה, חזקה כי היה עושה כן באופן מפורש בס"ק 345(א) לחוק, בדיוק כפי שמצא המחוקק לנכון להוסיף את סעיף 345ב לחוק. ממנו ניתן ללמוד, כך נטען, כי המחוקק התכוון לאבחן בין חובת תשלום דמי ביטוח על תגמולי ביטוח אבדן כושר עבודה המהווה חלק מהסדר פנסיה מוקדמת, לבין ביטוח אבדן כושר עבודה פרטי. האבחנה בין שני הביטוחים מהותית. שכן ביטוח אבדן כושר עבודה הנרכש באופן פרטי יש בתגמוליו משום פיצוי בעל אופי הוני (תגמולי נכות כפיצוי על הפגיעה במנגנון ייצור ההכנסה) או לכל היותר התגמולים מהווים מעין הכנסה פאסיבית. נטיית המחוקק הינה לפטור הכנסות פאסיביות שהוצאותיהן אינן מותרות בניכוי. כך פטר המחוקק בסעיף 350(א)(6) הכנסה מדיבידנד ומריבית ובסעיף 350(א)(7) רישא הכנסה מדמי שכירות. עוד נטען כי הכנסת המערער מפוליסה פטורה מדמי ביטוח לפי סעיף

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

350(א)(7) לחוק, מאחר שביטוח פרטי מפני אבדן כושר עבודה נחשב כהכנסה מיגיעה אישית. המערער הבהיר כי דמי הביטוח הפרטי ששילם לא הותרו כהוצאה מותרת בניכוי, בדומה להכנסה מדיבידנד ושכירות. וכי רק החל מיום 1.7.2004 ניתן היה להכיר באופן מוגבל בהוצאות אלו כמותרות לניכוי. עוד נטען כי הכנסה מתגמולי ביטוח מפני אובדן כושר עבודה היא למעשה חסרת מקור בסעיף 2 לפקודה. שכן הזכאות להכנסה זו קמה רק עם גדיעת או סיום הכנסות מסעיף 2 לפקודה. לטענת המערער, הכנסה מפוליסה אינה שקולה ל"קצבה, מלוג או אנונה" (סעיף 2(5) לפקודה), וכי סעיף 2(10) לפקודה אינו רלוונטי. מאחר שהכנסה מביטוח מפני אובדן כושר עבודה הוצאה ונקבעה מפורשות בסעיף 3(א) לפקודה.

8. המערער טען כי חזרת המוסד בו מהחלטתו לביטול החיוב בדמי ביטוח בגין שנים 2003-2006 אינה סבירה, חסרת תום לב וניתנה שלא בסמכות, בשיהוי, לאחר שהמערער הסתמך עליה, ותוך ניצול לרעה של המעמד הדיוני. על חיוב זה חלה התיישנות. המוסד חזר בו מהחלטתו רק בשנת 2010, לאחר הגשת כתב ההגנה בבית הדין האזורי, ולאחר שמשנת 2007 קיבל המוסד את עמדת המערער לפיו אין לחייבו בגין שנים 2003-2006. בהחלטת המוסד יש משום הבטחה מנהלית, ממנה אין לחזור, לא כל שכן באופן רטרואקטיבי. אין מדובר בטעות של המוסד אלא בתגובה על תביעת המערער. לא הונחה תשתית עובדתית לטענה לפיה מדובר בטעות. לאור ההלכה שנפסקה בפרשת נסייר (רע"א 187/05 **נעמה נסייר נ' עיריית נצרת עלית**, פ"ד סד (1) 215 (2010)) אין סיבה שדמי ביטוח לאומי אותם מבקש המוסד לגבות ייהנו מעדיפות על פני תשלומי חובה אחרים שאינם נהנים מחסינות מפני התיישנות. המערער הלן על כך שבנוסף לאמור, נקט המוסד בהליכי גביה בניגוד להחלטות בית הדין האזורי שנתנו תוקף להסכמות הצדדים לפיהן לא ינקטו הליכי גביה עד לתום ההליך.

תמצית טענות המוסד

9. יש לראות בהכנסה מפוליסת ביטוח פרטי כקצבה החייבת בתשלום מס מכוח סעיף 2(5) לפקודה. מאחר שהתשלום בגין הפוליסה הינו תשלום חודשי קבוע על פני תקופה ארוכה. סעיף 345 לחוק אינו חל על עניינו של המערער. יש להבחין בין שני מצבים: עת הפיצוי משתלם לעובד מכוח סעיף 345 ואז חובת תשלום דמי הביטוח מוטלת על משלם הפיצוי (ניכוי במקור); עת הפיצוי משתלם למבוטח מכוח פוליסת ביטוח שרכש באופן פרטי ואז חובת התשלום חלה על

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

המבוטח. במקרה השני, הכנסות המבוטח יוגדרו כהכנסות שלא מעבודה והן יופיעו בשומת מס הכנסה ויחויבו בתשלום דמי ביטוח. אין הגיון באבחנה בין קצבת אבדן כושר עבודה מביטוח שנערך מכוח פוליסת ביטוח פרטית לבין קצבת אבדן כושר עבודה מכוח חיקוק או הסכם עבודה.

10. ההכנסה מפוליסה פרטית אינה כלולה בהכנסות האמורות בסעיף 350 לחוק. וממילא לסעיף 350 לחוק תחולה רק החל מיום 1.1.2008. נכה הזכאי לפטור ממס הכנסה לפי הפקודה אינו פטור מתשלום דמי ביטוח על הכנסתו. הפטור הקבוע בסעיף 350(7) לחוק מתייחס להכנסות ולא מתייחס למבוטח הזכאי לפטור. על פי הוראת תקנה 14(א) לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח) תשל"א – 1971, אשר הייתה בתוקף עד ליום 31.12.2007, הכנסה מביטוח אבדן כושר עבודה תהא פטורה מתשלום דמי ביטוח אך אם הכנסתו הנוספת האקטיבית של מבוטח עולה על הכנסה זו. במקרה זה הפטור לא חל הואיל והכנסתו האקטיבית של המערער מעבודתו כעצמאי הינה נמוכה מהכנסתו מביטוח מפני אבדן כושר עבודה.

11. אשר להחלטת המוסד לפיה החוב משנים 2003-2006 אינו מבוטל, הדגיש המוסד כי באת כוח המערער נתנה הסכמתה במסגרת ההליך בבית הדין קמא שהדיון יתייחס לשנים 2003-2008. כבר בכתב ההגנה בבית הדין קמא טען המוסד כי אי חיובו של המערער בתשלום דמי ביטוח עבור שנים 2003-2006 מקורו בטעות. אין להחיל את הלכת נסייר על מקרה זה. הגביה המנהלית צריכה להיות כפופה לדינים מתחום המשפט הציבורי ולא לדיני ההתיישנות האזרחית. מכל מקום, הודעת המוסד לא חרגה מטווח שבע השנים, שכן הדו"ח לשנת המס 2003 הוגש על ידי המערער למס הכנסה ביום 26.8.2004 והודעת הפרשי השומה לשנים 2003-2006 הוצאה בתאריך 25.10.2010. המוסד הזכיר כי ויתור על דמי ביטוח משמעו פגיעה בחוסנו הפיננסי של המוסד. המוסד ציין כי בוטלו קנסות והפרשי הצמדה לחובו של המערער וכי חלק מסכום החוב קוזז מקצבת הנכות ומאוחר יותר נערך הסדר תשלומים ללא חיוב בריבית.

ההליך שלפנינו

12. במעמד הדיון בערעור, מיום 23.10.2014, ולאחר ששמענו טענות הצדדים, הורינו למוסד לביטוח לאומי להודיע, תוך 30 יום, עמדתו לאור השאלות שעלו במהלך

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

הדיון לעניין החיוב בדמי ביטוח לגבי פוליסת אבדן כושר עבודה ולאור השאלה הבאה - "לכאורה מי שמסווג כמי שאינו עובד ואינו עצמאי אינו יכול להיות במעמד אחר של עובד עצמאי או שכיר. משאלה הם הדברים, מתעוררת השאלה מכוח מה, אם בכלל, ניתן לחייב בדמי ביטוח מי שממשיך להסתווג כשכיר או כעובד עצמאי ועשה את אותה פוליסה פרטית שעשה המערער במקרה שלפנינו ולפיכך מתעוררת שאלת עצם חיובו בתשלום דמי ביטוח ושאלת ההבחנה בינו לבין מי שאינו עובד ואינו עצמאי".

13. ביום 23.12.2014 הודיע המוסד לביטוח לאומי כי עמדת רשות המיסים הינה כי הכנסה מפוליסת אבדן כושר עבודה הינה הכנסה שמקורה בסעיף 2(5) לפקודה, בין אם הסכומים משולמים לעובד שכיר או לעובד עצמאי. לפיכך, משמדובר בעובד עצמאי או בעובד שכיר תחויב ההכנסה בדמי ביטוח מפוליסת אבדן כושר עבודה כהכנסה פאסיבית מכוח סעיף 371(ב) לחוק - המפנה בין היתר לסעיף 2 לפקודה על סעיפי המשנה שבו, לרבות סעיף 2(5) לפקודה - בשיעור של 12% מההכנסה. במידה ומדובר במי שאינו עובד ואינו עצמאי, תחויב ההכנסה בדמי ביטוח מכוח סעיף 345(א) לחוק. המוסד לביטוח לאומי הבהיר כי, בהתאם להוראת סעיף 348(א1) לחוק סכום השווה ל - 25% מהשכר הממוצע יהיה פטור מתשלום דמי ביטוח. פטור זה יחול הן על ההכנסה הפאסיבית והן על הכנסתו של מי שאינו עובד ואינו עצמאי. ביום 13.1.2015 הגיש המוסד לביטוח לאומי תעודת עובד ציבור של מנהל מחלקת קופות גמל ברשות המיסים, מר צור גינת, בה הובהר כי סעיף 3 לפקודה אינו סעיף מקורות אלא סעיף הבא לבאר את המקורות המנויים בסעיף 2 לפקודה וכי הכנסה שמקורה בפוליסה לאובדן כושר עבודה הינה בגדר הכנסה שמקורה בסעיף 2(5) לפקודה.

14. בתגובת המערער, מיום 16.2.2015, נטען כי עמדת רשות המיסים והמוסד, לפיה הכנסה מביטוח מפני אבדן כושר עבודה מקורה בסעיף 2(5) לפקודה - מופרכת. קל וחומר בנסיבות בהם לא ניתן היה להכיר בהוצאות הביטוח הפרטי כהוצאה המותרת בניכוי. לטענת המערער, עמדה זו גוררת אפליה בין מי שמסווג "עובד" או "עובד עצמאי" לבין מי ש"אינו עובד ואינו עצמאי". שהרי אם מקור הכנסה מתקבולי הפוליסה מקורו בסעיף 2(5) לפקודה, הרי ש"עובד" ו"עובד עצמאי" אינם מחויבים בתשלום דמי ביטוח בגין הכנסה זו, לעומת מי ש"אינו עובד ואינו עצמאי", אשר כן יהיה מחויב בגין הכנסה זו. המערער טען כי

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

אין בסעיפים 371(ב) ו - 348(א) לחוק, אליהם הפנה המוסד בהודעתו - כדי לסייע לו בטיעונו. שכן סעיפים אלו הוספו רק בשנת 2008. לכן אינם חלים על חמש מתוך שש השנים הרלוונטיות. מעבר לכך, האמור בהם מנציח אפליה, נוכח שיעורי החיוב השונים העולים מהם ל"עובד" ול"עובד עצמאי" לבין מי ש"אינו עובד ואינו עובד עצמאי". המערער הבהיר כי עמדתו לפיה המקור להכנסה מפוליסה מוסדרת בסעיף 3(א) לפקודה - אינה מובילה לאפליה.

15. המוסד לביטוח לאומי, בתשובה לעמדת המערער מיום 24.3.2015, חזר על עמדת רשות המיסים, כי סעיף 3 לפקודה אינו סעיף מקורות אלא סעיף הבא לבאר את המקורות המנויים בהוראת סעיף 2 לפקודה. משכך עמדת רשות המיסים והמוסד הינה כי ההכנסה מפוליסת אבדן כושר עבודה, לעובד עצמאי או לעובד שכיר, הינה הכנסה שמקורה בסעיף 2(5) לפקודה, מכוח הקבוע בסעיף 371(ב) לחוק. כשמדובר במי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, תחויב ההכנסה בדמי ביטוח מכוח סעיף 345(א) לחוק. לאור האמור בהודעות המוסד נטען כי אין כל אפליה בין מי שהינו עובד שכיר או עובד עצמאי לבין מי "שאינו עובד ואינו עובד עצמאי", שכן שיעור החיוב בדמי ביטוח הינו זהה.

16. בהחלטה מיום 27.7.2016, התבקשה עמדת המוסד לגבי השאלה הבאה:

"האם בנסיבות המקרה, נוכח הודעתו המפורשת בכתב של המשיב למערער, מיום 20.6.2007, שלפיה הוא מוותר על חוב דמי הביטוח בגין הפוליסה עבור השנים 2003-2006, וחזרתו בו מהודעתו זו רק כעבור שנים, במהלך הדיון בבית הדין האזורי – בנסיבות אלו, האם מוותר המשיב על חוב דמי הביטוח בגין הפוליסה עבור אותן שנים?"

17. בהודעתו מיום 18.8.2016 השיב המוסד, כי עמדתו שלפיה, התקבול החודשי המשולם למערער מחברת הביטוח בגין אובדן כושר עבודה הוא בגדר הכנסה החייבת בדמי ביטוח, צוינה על ידו בכל ההתכתבויות בינו למערער. בפועל, בשל טעות, המערער לא חויב בתשלום דמי הביטוח עבור השנים 2003-2006, ואין מדובר בויתור על החוב. עוד טען המשיב, כי הוא אינו מוסמך לוותר על חוב דמי ביטוח או למחוק אותו, על חשבון שאר המבוטחים, ותמך לעניין זה בנימוקו של בית הדין קמא בפסק דינו. עוד טען, כי העובדה שבשל טעות לא חויב המערער בדמי הביטוח עבור התקופה האמורה, אין בה כדי לשנות את מהות התשלום

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

ואת סיווגו כהכנסה החייבת בדמי ביטוח. לסיום הזכיר המוסד, כי המערער חויב בתשלום דמי הביטוח עבור הכנסתו מביטוח אובדן כושר עבודה בשנים 2003-2009 בסכום הקרן בלבד, לאחר שבוטלו קנסות והפרשי הצמדה.

דיון והכרעה

18. נקדים ונציין כי לאחר שנתנו דעתנו לכלל החומר שלפנינו, ולטענות הצדדים בכתב ובעל פה, באנו לכלל מסקנה כי דין הערער להידחות בחלקו ולהתקבל בחלקו. להלן נבאר מסקנתנו ונפרט טעמינו.

המחלוקת בין הצדדים וסיווגו של המערער

19. בענייננו, גדר המחלוקת בין הצדדים, סב סביב השאלה, האם התגמולים שקיבל המערער מכוח פוליסת ביטוח פרטי בגין אובדן כושר עבודה הם בגדר הכנסה המחויבת בתשלום דמי ביטוח.

20. על מנת שניתן יהיה להכריע כיצד יש לסווג תגמולים אלו לפי חוק הביטוח הלאומי ופקודת מס הכנסה, עלינו לבחון, תחילה, האם בתקופה הרלוונטית לענייננו, בין השנים 2003-2008, סווג המערער כ"עובד עצמאי" או כמי "שאינו עובד ואינו עובד עצמאי".

21. בכתב התביעה לבית הדין האזורי טען המערער כי בתקופה הרלוונטית היה "עובד עצמאי במובן החוק" (סעיף 17 לכתב התביעה). מעיון בתכתובות בין המוסד לביטוח לאומי לבין המערער עולה כי למצער בחלק מהתקופה הרלוונטית היו למערער הכנסות מעסק שניהל (וראה לעניין זה מכתבי המוסד לביטוח לאומי ממועדים 8.7.2007, ו- 26.5.2009 וכן מכתב רואה החשבון מטעם המערער מיום 17.4.2007, המתייחס להכנסות המערער מהעסק בשנים 2003-2005 וכן מכתבו מיום 12.4.2009 (סעיף 13 שם)). מנגד, בפסק דינו של בית הדין האזורי סווג המערער בגדר מי "שאינו עובד ושאינו עובד עצמאי". ובכתבי טענות המערער, שהוגשו לבית דין זה, לא חלק המערער על אופן סיווג מעמדו בפסק דינו של בית הדין האזורי (וראה סיכומי המערער בסעיף 27 ואילך וסיכומי התשובה מטעם המערער בסעיף 2). גם עמדת המוסד לביטוח לאומי - באשר לשאלת סיווג מעמדו של המערער, האם כ"עובד עצמאי" או כמי "שאינו עובד ואינו עובד עצמאי" - אינה אחידה. שכן מסיכומי המוסד לבית הדין קמא, מיום

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

10.3.2013, עולה כי המערער הינו במעמד של "עובד עצמאי", משנמצא כי למערער הכנסות מעסק. מנגד באת כוח המוסד טענה, במעמד הדיון לפנינו בבית דין זה, כי "המערער ראוי להסתווג כמי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי" (עמוד 1 שורה 6 לפרוטוקול הדיון).

22. במצב דברים זה, משלא ברי האם יש לסווג המערער כמי "שאינו עובד ואינו עובד עצמאי" או שמא, למצער בחלק מהתקופה הרלוונטית, יש לסווג את המערער כ"עובד עצמאי", נתייחס בפסק דיננו לשתי אפשרויות הסיווג הן לאפשרות סיווג המערער כ"עובד עצמאי" והן לאפשרות היותו כמי ש"אינו עובד ואינו עובד עצמאי". יוטעם, וכפי שיפורט להלן, כי שתי החלופות מובילות לאותה מסקנה, לפיה תקבולים מחברת ביטוח בגין פוליסה פרטית מפני אובדן כושר עבודה הינם בגדר הכנסה החייבת בדמי ביטוח באותו שיעור בתקופה הרלוונטית.

התשתית הנורמטיבית בחוק הביטוח הלאומי ובפקודת מס הכנסה

23. חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה - 1995 (להלן - **החוק** או **חוק הביטוח הלאומי**) קובע - בסימן ב' לפרק ט"ו העוסק בהכנסה לעניין דמי ביטוח - אילו הכנסות יש להחשיב לעניין החיוב בדמי ביטוח.

סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי עוסק בחישוב הכנסתו החודשית של **עובד** לעניין חיובו בדמי ביטוח. סעיף זה קובע כי לגבי עובד יראו את הכנסתו מהמקורות המפורטים בהוראת סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן - **הפקודה** או **פקודת מס הכנסה**).

סעיף 345(א) לחוק עוסק בחישוב הכנסתו של **עובד עצמאי** לעניין דמי ביטוח, וקובע כי יראו את הכנסתו השנתית של עובד עצמאי כהכנסתו מהמקורות המפורטים בהוראות סעיפים 1(2) ו- 2(8) לפקודה. כאשר לעניין מי "**שאינו עובד ואינו עובד עצמאי**", קובע סעיף 345(א) סיפא, כי יראו כהכנסתו השנתית של מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי את הכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה.

24. סעיף 2 לפקודת מס הכנסה, אליו מפנים סעיפים 344 ו- 345 לחוק, מפרט מהם מקורות ההכנסה החייבים בתשלום מס הכנסה:

"2. מס הכנסה יהא משתלם ... ממקורות אלה:

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

- (1) השתכרות או ריווח מכל עסק או משלח יד שעסקו בו בתקופת זמן כלשהי, או מעסקה או מעסק אקראי בעלי אופי מסחרי;
- (2) (א) השתכרות או ריווח מעבודה; כל טובת הנאה או קצובה שניתנו לעובד ממעבידו ...;
- (3) (בוטלה);
- (4) דיבידנד ...;
- (5) קצבה, מלוג או אנונה;
- (6) דמי שכירות, תמלוגים, דמי מפתח ...;
- (7) השתכרות או ריווח שמקורם בכל נכס שאינו אחוזת בית ולא קרקע ולא בנין תעשייתי;
- (8) השתכרות או ריווח שמקורם בחקלאות, בעבודת אדמה, בייעור או בגידולי קרקע, לרבות שוויה של תוצרת המתקבלת בשל השימוש בהון, בנכס, בזרעים או בחיות – בית לצרכי מקורות ההכנסה האמורים בפסקה זו, ולרבות חלק ברווחים המתקבלים מן השימוש כאמור; ...
- (9) תמורה המתקבלת בעד מכירת פטנט או מדגם על ידי הממציא ...;
- (10) השתכרות או ריווח של אדם תושב ישראל, שהופקו או שנצמחו בישראל או מחוץ לישראל, וכן השתכרות או ריווח של אדם תושב חוץ, שהופקו או שנצמחו בישראל, במקורם בהימורים, בהגרלות או בפעילות נושאת פרסים, יובאו בחשבון בקביעת רווחים או הכנסתו ויראו אותם לעניין פקודה זו כהכנסה, למעט לעניין קיזוז הפסדים;

25. להשלמת התמונה נוסף הקבוע בסעיף 3(א) לפקודה, העוסק בין היתר בהכנסות מפוליסה פרטית:

"סכום שהגיע לידי אדם על פי ביטוח מפני הפסד רווחים או על פי ביטוח מפני אבדן כושר עבודה, יבוא בחשבון לקביעת רווחיו או הכנסתו; לעניין זה 'ביטוח מפני אבדן כושר עבודה' - ביטוח מפני פגיעה בכושר עבודה, אבדן כושר השתכרות או הפסד רווחים, הנובעים ממחלה, מנכות ..."

26. עוד קובע חוק הביטוח הלאומי, בסעיף 350, את רשימת סוגי ההכנסות הפטורות מדמי ביטוח:

"(א) לעניין תשלום דמי ביטוח לא יראו כהכנסה –

- (1) גמלה לפי חוק זה ...;
- (2) גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה;
- (3) תגמול נכות או שאירים ...;
- (4) תגמולים לפי חוקי תגמולים ...;
- (5) תגמולים לפי סעיפים 63 ו- 63ח לחוק שירות המדינה;
- (6) הכנסה החייבת במס לפי הוראות סעיף 125ב לפקודת מס הכנסה, שאינה הכנסה לפי סעיף 373א, וכן הכנסה החייבת במס לפי הוראות סעיף 125ג(ב) או (ג) לפקודת מס הכנסה;
- (7) הכנסה מדמי שכירות ... והכנסה שאינה הכנסה מעבודה כעובד או כעובד עצמאי, הפטורה ממס לפי כל דין למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א) ולמעט הכנסה שיקבע שר האוצר, בהסכמת שר הרווחה, באישור ועדת הכספים של הכנסת;

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

(8) סיוע הניתן לניצול שואה ...;
(9) גמול תעסוקה המשתלם למשתקם..;

27. סעיף 351(ד) לחוק מפרט תקופות בהן המבוטח יהא פטור מתשלום דמי ביטוח:

"(ב) לא ישולמו דמי ביטוח ... בעד הזמן שבעדו מגיעה למבוטח קצבת זקנה ...
(ד) לא ישולמו דמי ביטוח בעד הזמן שבעדו מגיעה למבוטח קצבת נכות לפי פרק ה' או לפי פרק ט' אם אין לו כל הכנסה אחרת, ולא ישולמו דמי ביטוח ... בעד הזמן שבעדו מגיעה למבוטח לפי סעיף 105 או לפי סעיף 200 קצבה בשל דרגת נכות יציבה, או לפי סעיף 200 קצבה בשל דרגת נכות בלתי יציבה, שנקבעה לתקופה רצופה של שנה לפחות, והכל אף אם יש לו הכנסה אחרת."

28. סעיף 371(ב) לחוק, על פי תיקונו מיום 1.1.2008, קובע כזאת:

(ב) ... מבוטח שהוא עובד, עובד עצמאי או עובד ועובד עצמאי, שיש לו הכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה אשר אינה הכנסה מעבודתו כעובד ואינה הכנסה מעבודתו כעובד עצמאי .. ישלם דמי ביטוח גם בעד הכנסתו האחרת, בשיעור החל על הכנסה אחרת של מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, וזאת אף אם הכנסתו האחרת פחותה ממחצית סך הכנסותיו."

יישום הוראות החוק והפקודה בעניינו של המערער

29. חוק הביטוח הלאומי, בפרק ט"ו לחוק, מבהיר כי לא יראו את כל סוגי ההכנסות המנויות בפקודת מס הכנסה כהכנסה לעניין חיוב בדמי ביטוח לאומי וכי הדבר מותנה בסיווג מעמדו של המבוטח. המחוקק הגדיר בחוק, בתרשים זרימה סדור, את סוגי ההכנסות הספציפיים המהווים מקורות הכנסה שיש לקחת בחשבון לצורך חיוב בדמי הביטוח של עובד או עובד עצמאי או "מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי".

30. נקודת המוצא של המחוקק הייתה אם כך שלא כל הכנסה מוצדק לקחת בחשבון בעת קביעת חיוב דמי ביטוח לאומי וכי יש להבחין בין סוג המבוטח לבין הכנסות שתילקחנה בחשבון. כך למשל המחוקק מרחיב את היריעה בהתייחס לסוגי ההכנסות הנלקחות בחשבון לגבי "מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי" לכלל סוגי ההכנסות המנויות בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה. בעוד "עובד עצמאי" יראו כהכנסתו השנתית את הכנסתו מהמקורות הקבועים בסעיפים (1)2 ו – (8)2

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

לפקודת מס הכנסה. על רקע האמור, נדרשים אנו לשאלה האם תקבולים מביטוח פרטי בגין אובדן כושר עבודה, מושא ההכנסה הנטועה במחלוקת בין הצדדים, עונה על אחד ממקורות ההכנסה המפורטים בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה.

31. אין חולק שהתגמולים אותם קיבל המערער מכוח פוליסת הביטוח הפרטי אינם נחשבים כהכנסה חודשית לפי סעיפים (1)2, (2)2, (4)2, (6)2, (7)2, (8)2 ו- (9)2 לפקודת מס הכנסה. שכן, סעיפים אלו דנים, כאמור, בהכנסה מעסק, משלח יד, עבודה או חקלאות ועוד. משאנו עוסקים בתגמולים מכוח פוליסת ביטוח פרטי.

32. נותרו, אם כן, לבחינה שתי הוראות סעיפים: סעיפים (5)2 ו- (10)2 לפקודה. סעיף (5)2 לפקודה דן בתגמולים הנובעים מ"קצבה, מלוג או אנונה". המערער טען בבית דין זה ובבית דין קמא כי תקבוליו מהביטוח הפרטי אינם נכנסים לגדר המקורות המנויים בסעיף (5)2 לפקודה, מן הטעם כי קצבה "משולמת לעובד או מי שהיה עובד מכוח חיקוק או הסכם בינו לבין מעבידו, ונועדה להבטיח תשלום לעובד עם פרישתו מהעבודה ללא הגבלת זמן". כמו כן נטען כי תקבולי הביטוח הפרטי אינם בגדר אנונה "היות שמדובר בפוליסה אשר נרכשה לזמן קצוב ואין זו אנונה לחיים". דין טענות המערער – להידחות.

33. בקובץ הפרשנות לפקודת מס הכנסה מבוארים המונחים "קצבה, מלוג ואנונה", כהגדרתם בסעיף (5)2 לפקודת מס הכנסה (נציבות מס-הכנסה ומס-רכוש קובץ הפרשנות לפקודת מס-הכנסה (החבק) כרך I, ב – 29), באופן הבא:

1. קצבה

קצבה מוגדרת בפסיקה כסכום המשתלם לאדם במחזוריות, בקביעות מסוימת ולתקופה קצובה, כגון קצבת נכות, קצבת זקנה, קצבת שאירים, קצבת פרישה.

2. מלוג

תשלומים חוזרים ונשנים המתקבלים מכוח החלטה של ערכאה משפטית מוסמכת, כדין מזונות לאשה, מזונות לילדים, תשלומים ליורשים מתוך כספי העיזבון וכדו'.

3. אנונה

זכות לרכוש תקבולים חוזרים ונשנים בתמורה להעברת סכום אחד או נכס בעל ערך רב, כגון העברת נכס למוסד ציבורי תמורת התחייבות המוסד לשלם למעביר סכום חודשי קבוע."

המלומד אמנון רפאל קובע בספרו "מס הכנסה" כי:

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

"המונחים קצבה (pension) ואנונה (annuity) מתארים תשלום החוזר ונשנה בצורה מחזורית ובעלת קביעות מסוימת. בדרך כלל משמש המונח קצבה לתיאור תשלומים המשתלמים לעובד עם פרישתו מעבודתו, בעוד המילה אנונה משמשת לתיאור תגמולים המתקבלים בידי נישום עצמאי מכוח פוליסות ביטוח, או הסדרים אחרים שעשה בעוד מועד לקראת פרישתו. אך אין הכרח שפני הדברים יהיו תמיד כך. כל אדם יכול לרכוש לעצמו זכות לתשלומים בקרות אירוע או אירועים, שעליהם יסכימו הצדדים בחוזה המתאים... מן האסמכתאות האנגליות עולה, כי אנונה היא תקבול הנושא אופי של הכנסה, בעל מחזוריות קבועה, המשתלם מכוח התחייבות משפטית, ונוסף לכך בולט בו האלמנט של רווח טהור..."

(א' רפאל, בהשתתפות שלומי לזר מס הכנסה כרך ראשון (מהדורה רביעית, 2009), עמ' 218; וכן ראה אופן פירוש המונח "אנונה" במאמרו של פרופ' יורן כ"תשלום קצוב המשתלם מדי שנה, בין שהתשלומים נעשים במשך תקופה מוגדרת מראש ובין שנעשים לתקופה שאינה מוגדרת מראש" והמונח "קצבה" כ"תשלום המשתלם לעיתים קצובות במשך תקופה ארוכה, על פי הסכם או מכוח הדין" (א' יורן (יורקוביץ) "מיסוי קצבה, מלוג, ואנונה", משפטים י' (תש"ס) עמ' 38, עמ' 39 ו- 52).

34. הנה כי כן, עניינו הרואות מכלל המקובץ לעיל כי הגדרת המונחים קצבה ואנונה רחבה יותר מזו הנטענת על ידי המערער, וכי מהאמור עולה שאנונה או קצבה הינם תשלום קצוב וחוזר הנשנה בצורה קבועה לתקופה קצובה, הנובע בדרך כלל מהסכם אינדיווידואלי שנעשה במישרין בין המשלם למקבל. האנונה יכולה להוות תגמול המתקבל בידי נישום מכוח פוליסת ביטוח. הוא המקרה שלפנינו. לכן, אופי התגמולים המתקבלים בענייננו חוסים תחת כנפי סעיף 2(5) לפקודה. ולענייננו סעיף 3(א) לפקודה לא בא אלא לבאר זאת. משמצאנו כאמור, אין אנו נזקקים לבחינת המקורות הקבועים בסעיף 2(10) לפקודת מס הכנסה הדנים, בין היתר, ב"השתכרות או ריווח מכל מקור אחר שאינו כלול בפסקאות (1) עד (9)..."

תחולת סעיף 2(5) לפקודה על המקרה שלפנינו

35. משבאנו למסקנה כי תקבולים המתקבלים מביטוח פרטי בשל אובדן כושר עבודה מהווים מקור הכנסה לפי סעיף 2(5) לפקודה, נפנה לשאלה האם הכנסה זו הינה הכנסה המחייבת את המערער, בנסיבות המקרה שלפנינו, בתשלום דמי ביטוח.

36. התשובה לשאלה פשוטה ככל שהמערער מסווג כמי "שאינו עובד ואינו עובד עצמאי" (כפי שסווג בפסק דינו של בית הדין האזורי, קביעה עליה לא ערער

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

המערער). שכן הוראת סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי קובעת כי "מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי יראו כהכנסתו השנתית את הכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2 האמור" הוא סעיף 2 לפקודת מס הכנסה, על כלל סעיפיו הקטנים לרבות סעיף 2(5) לפקודה.

37. עם זאת, אפילו נניח שהיה מקום לסווג את המערער ל"עובד עצמאי" נוכח הכנסותיו מעסק, למצער בחלק מהתקופה הרלוונטית לערעור שלפנינו, הרי שנוכח הקבוע בסעיף 345(א) לחוק הביטוח הלאומי מקורות ההכנסה המחייבים עובד עצמאי בתשלום דמי ביטוח הינם אלו המנויים בסעיפים 2(1) ו- 2(8) בלבד. לכן סוגי ההכנסה האמורים בסעיף 2(5) לפקודת מס הכנסה אינם עונים על הגדרת הכנסתו השנתית של עובד עצמאי המחייבת בתשלום דמי ביטוח.

בהקשר לכך יפים לענייננו הדברים הבאים :

"יודגש כי 'הכנסה' לעניין תשלום דמי ביטוח לאומי אינה כוללת את כל מקורות ההכנסה על פי סעיפים 2 ו- 3 לפקודת מס הכנסה, שלגביהם ישנה חובת תשלום מס הכנסה. המונח 'הכנסה' לעניין תשלום דמי ביטוח לאומי על ידי עובד עצמאי מתייחס למקורות ההכנסה המפורטים בפסקאות 2(1) ו- 2(8) לפקודה בלבד, דהיינו - השתכרות או רווח מעסק או משלח יד וכן השתכרות או רווח שמקורם בחקלאות, ולמקורות אלה בלבד (ראה דב"ע מט' 98-0/0-107 המוסד לביטוח לאומי וייס ואח' [1] בעמ' 328 מול האות ה') (ראה לעניין זה גם את ההוראות המיוחדות שנקבעו לפי סעיף 371 לחוק לגבי סוגי מבוטחים; דב"ע מא' 52-0/0 כהן - המוסד לביטוח לאומי [2])."

(דב"ע נה' 234-0/0 יצחק אביד, עו"ד - המוסד לביטוח לאומי פד"ע לא, תשנ"ח - תשנ"ט 1998; וכן ראה ע"ע 1117/01 ברק יוסף - המוסד לביטוח לאומי (3.2.03) פסקאות 6 (ב) עד (ד); דיון מט' 107-0 המוסד לביטוח לאומי - מתתיהו וייס ואח' פד"ע כג' (1) 320, פסקאות 22, 20)

38. אולם בכך לא סגי. שכן, בנסיבות המקרה שלפנינו, עד ליום 31.12.2007, טרם נכנסה לתקפה הוראת סעיף 371(ב) לחוק, ולכן עד למועד זה, מכוח הוראת סעיף 371 בנוגע לעובד עצמאי שאין עיקר הכנסתו ממשלח יד, חלה על המערער הוראת תקנה 14(א) לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח) תשל"א - 1971, הקובעת כך :

"14(א) עובד עצמאי שטרם מלאו לו 65 שנה בגבר ו - 60 באשה, שאינו באותו זמן גם עובד ולפחות 50% מהכנסתו אינם מהמקורות המפורטים בסעיף 2(1) ו- 2(8) לפקודה, ישלם דמי ביטוח -

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

- (1) בשיעור החל על עובד עצמאי מהכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2(1) ו- 2(8) לפקודה;
(2) בשיעור החל על מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי מהכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2(4) עד (7) ו- (9) לפקודה, למעט מהכנסתו מפנסיה."

39. ולענייננו, משלפחות 50% מהכנסת המערער נבעו מהכנסתו מהתגמולים מביטוח פרטי בגין אובדן כושר עבודה (וראה לעניין זה פירוט ההכנסות במכתבי המוסד מיום 26.5.09, ובמכתב רואה החשבון מטעם המערער מיום 17.4.07) הרי שחל עליו הקבוע בסעיף 14 לעיל לפיו יחויב המערער בתשלום דמי ביטוח מהכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2(5) לפקודה, בשיעור החל על מי אינו עובד ואינו עובד עצמאי.

סיכומם של דברים עד כה

40. מכלל המקובץ עד כה עולה כי החיוב בתשלום דמי ביטוח הלאומי הוגבל בדין למקורות ההכנסה המסוימים הקבועים בחוק. המגמה הינה לשייך הכנסות מחליפות שכר – במובחן מהכנסה ממקור הוני - לאחד מהמקורות המנויים בסעיף 2 לפקודה, על-פי מהותן ותוצאתן הכלכלית (וראה ע"א 533/89 פקיד שומה למפעלים גדולים נ' אורי זילברשטיין ואח', פ"ד מז (3) 376, פסקה 10). הכנסה חודשית מכוח פוליסת ביטוח פרטית בשל אובדן כושר עבודה מהווה הכנסה פירותית לפי סעיף 2(5) לפקודת מס הכנסה ומשום כך חב המערער בעיקרון בתשלום דמי ביטוח עליה. (וראה עב"ל 65/96 מנקר – המוסד מיום 22.5.01).

פטור מחיוב בדמי ביטוח לאומי

41. א. על פי הוראת סעיף 350(א)(7) לחוק כפי שתוקן בתיקון 103 לחוק בתחולה החל מ-1.2.08 -

"לעניין תשלום דמי ביטוח לא יראו כהכנסה – הכנסה שאינה הכנסה מעבודה כעובד או כעובד עצמאי הפטורה ממס לפי כל דין";
על פי הוראת סעיף 9(5) לפקודת מס הכנסה –

"פטורים ממס" - "הכנסה מיגיעה אישית של עיוור או של נכה שנקבעה לו נכות של 100% ..."

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 14809-05-13

על פי הוראת סעיף 1(ב)(3)א לפקודה - "קצבה המשתלמת על פי ביטוח מפני אובדן כושר עבודה" הינה בגדר "הכנסה מיגיעה אישית".

אין חולק שבשל מחלתו נקבעה למערער בשנת 2000 נכות רפואית יציבה בשיעור של 100% לפי פקודת מס הכנסה.

ב. לאור כלל האמור, יש לפסוק שאת הפטור ממס לפי סעיף 9(5) לפקודה לגבי תשלומי הפנסיה בגין אובדן כושר עבודה, יש להחיל גם על החיוב בתשלום דמי ביטוח לפי סעיף 350(א)(7) לחוק, ולכן אין המערער חב בתשלום דמי ביטוח עליהם לפי סעיף 371 לחוק, החל מיום 1.1.08.

חזרת המוסד מהחלטתו שלא לחייב המערער בגין הכנסותיו עבור שנים 2003-2006

42. משקבענו כי בדין חויב המערער על ידי המוסד בגין הכנסותיו מתגמולים מביטוח פרטי עקב אובדן כושר עבודה, לפחות ביחס לשנת 2007 נותרה להכרעתנו טענה נוספת שהועלתה על ידי המערער בערעורו, היא טענות המניעות וההתיישנות לעניין חזרת המוסד לביטוח לאומי מהחלטתו לוותר למערער על חובו למוסד עבור השנים 2003-2006.

43. כלל פסוק עד לשינוי החוק היה, כי דיני ההתיישנות אינם חלים על חובות דמי ביטוח של מבוטחים למוסד לביטוח לאומי וחובות בגין גמלה ששולמה ביתר, וכי על פעולות הביטוח הלאומי חלים כללי השיהוי המנהלי (וראה פסיקתנו בעב"ל 36059-03-11, עב"ל 25466-03-12, עב"ל 48308-01-11, עב"ל 1844-09-09). אומנם במקרה 10 המוסד לביטוח לאומי ואח' - לבנה חג'ג' ואח' (18.6.15)). אומנם במקרה שלפנינו אין מדובר בהתיישנות, מן הטעם כי המוסד חזר בו מהחלטתו בשנת 2010, לאחר שנשלחה למערער החלטת ויתור החוב בשנת 2007, משטרם חלפה תקופת ההתיישנות בת שבע שנים. אולם לא נצא ידי חובתנו מבלי לבחון האם נתקיימו בענייננו נסיבות המצדיקות חזרה מאוחרת של המוסד לביטוח לאומי, מהחלטתו לפטור את המערער מתשלום דמי ביטוח עבור שנים 2003-2006.

44. קודם כל, יש לאבחן בין אי דרישת חוב ובין ויתור על חוב. במקרה שלפנינו, כמפורט לעיל, במכתבו מיום 20.6.2007 הודיע המוסד למערער כי הוא אינו חייב בתשלום דמי הביטוח בגין הכנסותיו מהפוליסה עבור השנים 2003-2006. במילים אחרות המוסד ויתר על חוב ביטוח שסבר תחילה שהמערער חב לו. המוסד חזר בו מעמדתו זו בשנת 2010, במהלך הדיון בבית הדין האזורי בתביעת

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

המערער. המערער מצדו, פעל בתום לב ולא עשה דבר על מנת להסתיר מידע מהמוסד, כעולה מהתכתובת הענפה שנוהלה בין הצדדים. בנסיבות אלו, כאשר כל העובדות היו ידועות למוסד מלכתחילה, לא היה מקום, במסגרת הדיון בחוב המאוחר (עבור השנים 2007-2008), לטעון שקם למערער חוב קודם, כאשר המוסד טוען כי הוויתור על החוב מקורו היה בטעות מצדו. יובהר, כי "טעות" משמעה לענייננו, שפקידת הגבייה, כאשר נתנה החלטתה הראשונה ביחס לחיוב המערער בדמי הביטוח, החליטה בניגוד להלכה הפסוקה או לדין הברור, ואין משמעה כי לאחר שנים ממועד ההחלטה, התברר למוסד כי פקידת הגבייה טעתה בשיקול דעתה, וכי הדין הוא אחר לעומת מועד מתן ההחלטה. במילים אחרות, הטעות צריכה להיבחן למועד מתן החלטת פקיד הגבייה, ולא לאחר שנים בדיעבד, בהתאם למצב המשפטי שהשתנה, התבהר והתקבע לאחר שנים. במקרה שלפנינו, בעת מתן ההחלטה שבה ויתר המוסד על חובו של המערער בדמי הביטוח בגין הפוליסה עבור השנים 2003-2006, הפעיל המוסד שיקול דעת, בהתאם למצב המשפטי שסבר שנהג באותה עת, ולאחר שנועץ עם הגורמים המוסמכים אצלו ולאור התכתבותו עם ר"ח המערער. במשך שנים לאחר מכן, המוסד לא פנה למערער והודיע לו על טעותו הנטענת, וטענה זו הועלתה רק במסגרת הדיון לגבי תקופת החוב השנייה. בנסיבות אלו, מן הראוי שלא לחייב את המערער בתשלום דמי הביטוח עבור השנים 2003-2006, ודין ערעורו לגבי תקופה זו – להתקבל.

סוף דבר

45. הערעור מתקבל לגבי השנים 2003-2006 ו-2008 ונדחה בכל הנוגע לשנת 2007. על המוסד לערוך חשבון לאור האמור לגבי חיוב המערער בתשלום דמי ביטוח והמגיע לו, ולפעול בהתאם לדין לעניין זה.
- בנסיבות העניין, ישלם המוסד למערער הוצאות בגין הליך הערעור בסך של 4000 ₪ וזאת תוך 30 יום מהיום.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 13-05-14809

ניתן היום, כ"ג ניסן תשפ"א (14 במאי 2017), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

הותר לפרסום על פי החלטה מיום 25.3.2021.

נטע רות, שופטת

רונית רוזנפלד, שופטת

הנשיא יגאל פליטמן,
אב"ד

גברת אושיק פלר-גיל,
נציגת ציבור (מעסיקים)

מר ראובן רבינוביץ,
נציג ציבור (עובדים)

